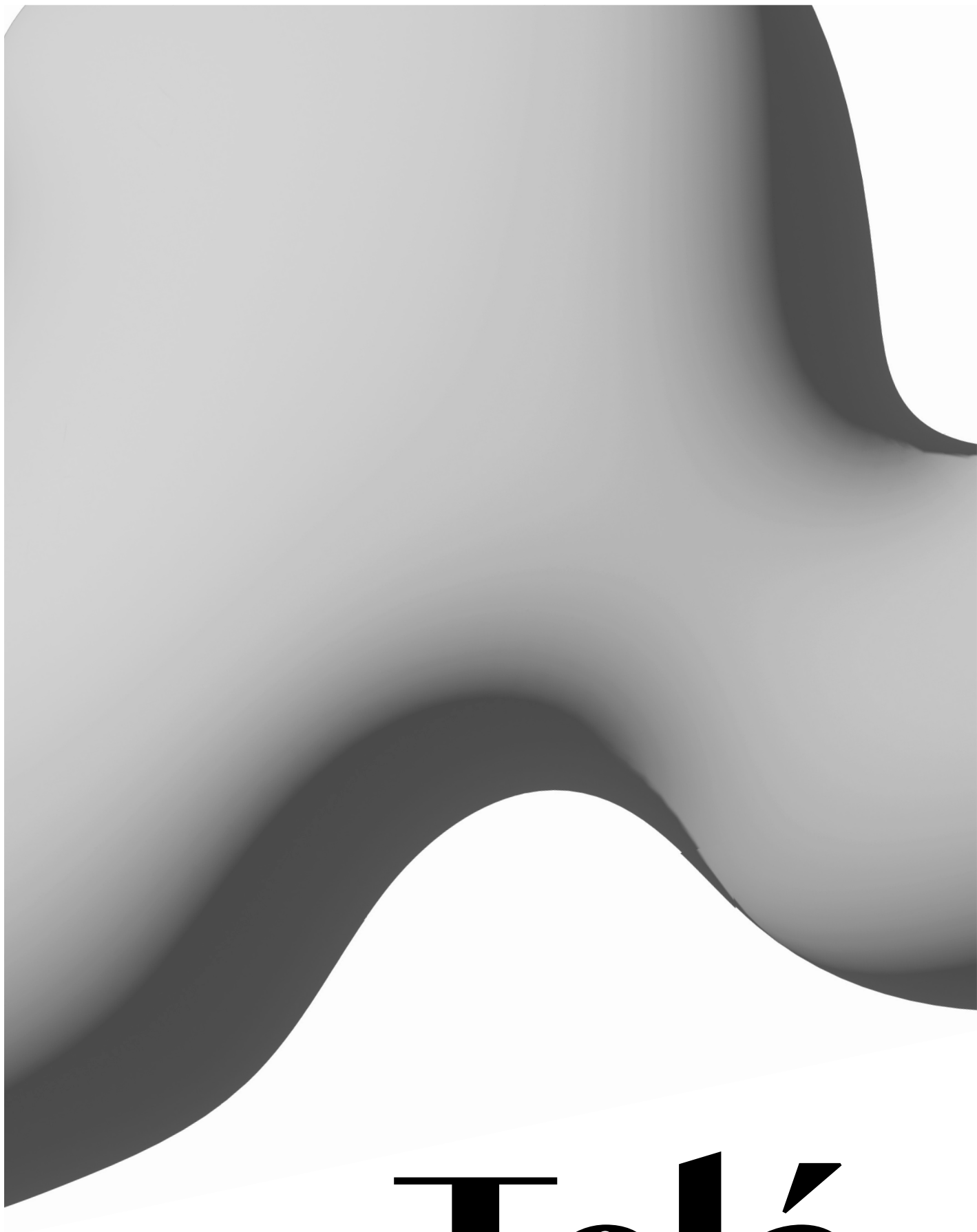

Klára Vlasáková

Telá

Dva

Obiad je krátky. Svadobčania stoja na móle pri rybníku, na ktorého hladine sa rozptyľuje svetlo také jasné a trblietavé, až to vyzerá, akoby vychádzalo odkiaľsi z tajomných hlbín, v ktorých sa skrýva iný, skutočnejší svet. Oddávajúci prednesie jednoduchú, skoro vecnú reč, potom sa novomanželia pobožkajú a spolu so svedkami sa podpíšu na protokol v modrých doskách. Marie si všimne, že niekoľko hostí posmrkáva a niektorí si dokonca neskrývane utierajú slzy. Aj jej sa zdá celá situácia dojemná, ale plakať nemôže. Od doby, čo ovdovela, si pripadá vo väčšej spoločnosti neisto a nevhodne – zrazu je totiž iba sama za seba, nie je s ňou nikto, kto by mohol aspoň na chvíľu prekryť jej konverzačné výpadky a pochybenia. Marie sa preto musí neustále strážiť, posudzovať zvonka a premýšľať, či je dostatočne dôstojná, pokojná a presvedčivá. Až teraz oceňuje tú jemnú, ale dôležitú funkciu manželstva, ktorú brala až do smrti manžela ako celkom samozrejmu.

Keď spolu pár žije celé dekády, prerastú jeden druhým natoľko, že prestáva byť isté, kde sa končí jeden a kde sa začína druhý. Keď toto spojenie preruší smrť, tomu zvyšnému nie je nejaký čas jasné, čo presne z neho zostalo. Do akého tvaru bol zrazu tak prudko, nečakane vtlačený? Niektorí na to neprídu už nikdy.

A predsa Marie nie je natoľko sentimentálna, aby nevidela, že je na myšlienke prežiť s jedným človekom celý život čosi zvrátené a riskantné; nikto totiž nemôže odhadnúť, v čo sa behom rokov partner, alebo dokonca sám dotyčný premení. Ľudia predsa do

zvážkov vstupujú horlivo, sľubujú si vernosť, pochopenie, úctu. Ak by však brali tieto prisahy skutočne vážne, museli by ich skladať hneď niekoľkým potenciálnym osobám: niektoré z nich zostávajú roky celkom neznáme, než sa konečne zhmotnia, iné majú iba hrubé obrysy, transformujú sa do priestoru pozvoľna celé roky a potom sa môžu rozplynúť v priebehu niekoľkých dní a nezostane po nich vôbec nič. Veď všetky tieto figúry, skutočné aj tušené, vytvárajú človeka, o ktorom si ten druhý myslí, že s ním chce byť. Je to ako vystaviť si biano šek v opare láskyplného klamstva.

Zostanem s tebou.

Postarám sa o teba.

Budem ťa milovať.

V skutočnosti to znamená vkročiť do prázdna – a dúfať, že pád bude dostatočne dlhý na to, aby sa tomu mohlo hovoriť celoživotný vzťah. Marii záležalo na jej mužovi natoľko, že sa ten pád nesnažila nijako brzdiť ani usmerňovať. Lenže zatiaľ čo na začiatku manželstva vedela, že padajú spolu, teraz bola v tej nepreniknuteľnej tme sama; priestor nad ňou aj pod ňou sa zliat dohromady, takže si nebola istá, odkiaľ a kam sa pohybuje, a či sa vlastne už dávno nezastavila, dolapená ako mucha, ktorá ešte nevie, že sa blíži jej koniec.

Po obrade novomanželia prijímajú vedľa móla gratulácie. Niektorí sa smejú a vtipkujú, iní majú pripravené bežné, ustálené priania. Predtým pripadali Marii výrazy ako „veľa šťastia“ alebo „všetko najlepšie a veľa spoločných rokov“ neúprimné a zúfale. Lenže čím je Marie staršia, tým jasnejšie si uvedomuje, že práve v často opakovaných úsloviach býva ten najčistejší zmysel, vyleštený mnohopočetnými ústami, ktoré ich celé roky opakujú.

„Veľa šťastia, dievčatko,“ povie Róze a objíme ju. Drží ju trochu dlhšie a medzitým sa za ňou tvorí netrpezlivý rad. Dcéрино zovretie rýchlo ochabne a Róza vyvinie proti matke slabý, ale citelný odpor.

Marie však vytrvá; tých pár sekúnd si predsa nemôže nechať vziať. Lenže potom, potom musí Rózu naozaj pustiť. A ona jej už nepatrí.

Pri obede sa chce Marie napiť, ale radšej to neurobí. Mohla by očervenieť v tvári a potom by sa mohla príliš hlasno smiať alebo zatackať cestou od stola. Preto iba nepatrne usrkáva z pohára s vínom, na viac alkoholu si netrúfa. Po chvíli sa pri jej stole zastaví mladý muž.

„Nešli by ste si zatancovať?“

Marie sa zasmee a niekoľkokrát odmietavo zamáva rukou. „Nie, nie. Ďakujem. Určite nie.“

„Ani na chvíľu? Keď vám šliapnem na nohu, môžete ma hneď poslať do hája!“

„Ale nie, o to nejde,“ vysvetľuje Marie a cíti, ako sa červená. Mladý muž stojí oproti nej a čaká, kým ho opäť odmietne. A v tom momente Marie zrazu nevie, prečo to robí – prečo vlastne trvá na tom, že bude celú dobu nehybne spočívať na mieste ako ťažký kus nábytku, ktorému sa musia ostatní vyhýbať.

„Tak dobre,“ súhlasí. „Môžeme to skúsiť.“

Na parkete sa do seba nemotorne zakliesnia. Marie si pomyslí, že určite vyzerá smiešne, tragicky smiešne. Potom si však na parkete všimne Štěpánovu matku, ktorej tanečník je azda ešte mladší než ten jej. Sprisahanecky, a zároveň previnilo sa na seba usmejú.

Marie tancuje pomaly, pohyb jej tela vychádza skôr zvnútra ako určitý zámer, než aby sa prejavoval navonok. Mladý muž to však nijako nekomentuje, chváli jej šaty, hovorí o tom, aký je dnes krásny deň, a Marie je mu za tie malé veľké láskavosti vďačná.

„Ja vlastne ani neviem, čo robíte...,“ zaujíma sa. „Nikdy som sa na to Rózy nespýtal.“

Marie pokrčí ramenami.

„Už... už nepracujete?“

„Som na dôchodku, ak sa pýtate na to.“

Mladý muž pôvabne rozpačito zažmurká; zrazu vyzerá tak nežne, krehko a zraniteľne, jeho driečnosť a dospelosť sa stiahnu do úzadia, akoby ich ešte nemal poriadne skrotené a vychované.

„Nie, na to som nemyslel... totiž... prepáčte.“

„Nič sa nestalo,“ uisťuje ho Marie. „Tak trochu ešte pracujem – niekoľkým rodinám opatrujem deti.“

„A baví vás to?“

Marie sa neubráni úsmevu. Kde sa vôbec berie táto otázka, či človeka baví to, čo robí? Celé roky pracovala, pretože skrátka musela, a nemalo zmysel pýtať sa na niečo podobné. Každý deň bol ako hromada bielizne, ktorá sa musí roztriediť, vyprať, vyžehliť, повеšať a poskladať – a ak sa človek sústreďí len na jednu úlohu, nie je to až také ťažké. Ako by jej však pomohlo, keby si uprostred tej hromady zrazu sadla a začala uvažovať, či ju to *baví*?

„Áno,“ nakoniec odpovie, „som s deťmi rada.“

Mladý muž sa rozžiari.

„To je dobre. To vám prajem.“

Potom už mlčky tancujú a Marii čoskoro začnú puchnúť nohy. Zdá sa jej, že sa priam obludne zväčšujú a oťažievajú, a ak hneď neodíde, nebude sa už môcť pohnúť z miesta.

„Nehnevajte sa, ale potrebovala by som si sadnúť.“

„Je všetko v poriadku?“

„Áno. Ja...“ Ako mu to má, preboha, vysvetliť? Podobná predstava by ho iste znechutila, ženské nohy sú pre neho niečo jemné, delikátne, čo nepodlieha žiadnym odpudzujúcim procesom. „Chcem sa iba trochu napiť.“

„Samozrejme,“ kývne mladý muž a zamieri s ňou ku skupine Róziných a Štěpánových priateľov.

„Chceli by ste si s nami chvíľu posedieť?“

„Rada,“ prikývne Marie.

Zopár ľudí ihneď vstane, aby uvoľnili Marii miesto. Nieкто jej prisunie pohár vody, ďalší tanier s občerstvením. Marie si pripadá ako domáce zvieratko, ktoré jej tanečník vytiahol z vrečka a ktorému teraz každý ponúka maškrtu.

„Môžem sa vás na niečo spýtať?“ opýta sa nespelo svetlovlásá žena, sediaci vedľa Marie.

„Iste.“

„Mňa by zaujímal...“ začne opatrne a prevaľuje slová v ústach zo strany na stranu. „Aká bola Róza, keď bola malá?“

„Povedzte nám úplne všetko, hlavne tie trápne veci!“ zakričí nieкто z druhého konca stola. „My na to do zajtra aj tak zabudneme!“

Marie potrasie hlavou. „Bojím sa, že vás sklamem...“

Niekoľko ľudí si akože sklamane hlboko povzdychne.

„... ale Róza bola úžasné dieťa.“

„Toho som sa bál!“ prehodí jeden z mužov.

„Vážne vám nič nepríde na um?“ nalieha svetlovláska. „Keby sa na toto nieкто spýtal mojej mamy, tak tá by mohla hovoriť hodiny a hodiny, a nič by ju nezastavilo!“

„Tak ja si skúsím spomenúť,“ sľúbi Marie.

„Viete, asi by som sa vás na to nemala pýtať práve v deň, keď vydávate svoju dcéru,“ začne svetlovláska, „ale nechceli by ste byť mojou mamou?“

Všetci sa rozosmejú a začnú si pripíjať.

„Myslím, že by nám to spolu fakt fungovalo!“ zvoláva svetlovláska a snaží sa prekričať hluk okolo.

Marie privrie oči. Hlasy mladých ľudí začnú slabnúť a čoskoro nedokáže rozoznať, o čom sa presne hovorí; podstatný je ten jemný harmonický súzvuk, do ktorého sa smie Marie bez obáv vložiť a nechať sa ním unášať.

Je jej dobre ako už dlho nie. Vdychuje chladnuci vzduch, v ktorom sa mieša cigaretový dym a vôňa opekajúceho sa mäsa. Je to

jedna z tých vzácných chvíľ, keď je všetko v poriadku – keď do seba ticho a hladko zaklapnú pánty všetkých dejov, akýkoľvek zbytočný, roztržitý pohyb ustane a človeka zaplaví nevysvetliteľný pokoj, po ktorom už dlho prahol. Lenže potom sa začne táto jednota náhle, bez vysvetlenia trhať a po chvíli už okolo povievajú len tenké zdrapy, do ktorých sa nemožno schovať. Marie počuje, ako sa do popredia dostávajú nové hlasné a nespokojné tóny.

„Nemôžeš predsa povedať, že je to *tiež práca*,“ vytýka jedna žena druhej. „Tým to celé strašne zjednodušíš.“

„No a prečo by to nemalo byť jednoduchšie?“ začuduje sa tá druhá. „Keby sme to brali ako normálnu vec, z ktorej sa odvádzajú dane a kde funguje zdravotné poistenie, tak sa tie ženy nebudú stretávať s takými šialenosťami. Teda že by ich niekto bil alebo ponižoval.“

„To si iba myslíš,“ namietne mladík s jasnými očami. „Chlapi, čo tie ženské pasú, by ich zrazu síce akože zamestnávali, ale trápili by ich úplne rovnako.“

Marie nechápe, kedy nastala tá zmena; kedy zmizlo vtipkova-
nie? Koľko času v skutočnosti uplynulo?

„Ono je dôležité uvedomiť si, že sa tomu tie ženské venujú, pretože im nič iné nezostáva,“ podotkla prvá žena. „U nás je, myslím, vysoké percento samoživiteliek, ktoré si musia privyrábať prostitúciou.“

Pri spojení „musia privyrábať“ sa Marie nepokojne zamrví.

„Žiadna z nich si to určite nevybrala preto, že by ju to nejako bavilo alebo o tom snívala,“ pokračuje žena. „Sú do takej situácie tlačené a k tomu všetkému si ešte musia dávať pozor, aby sa to o nich nikto nedozvedel. Pretože keď to praskne, tak sa okolie nikdy nepýta, čo k tomu dotyčnú dohnalo – je to proste hanba a hlavne jej zlyhanie.“

„Áno,“ súhlasí mladík, „a práve preto potrebujeme lepšie zákony, ktoré ženy chránia – od sexuálneho násillia až po násillie doma.“

Marie sa rozhliadne okolo stola a vidí, že všetci odhodlane prikyvujú.

„Áno, domáce násilie je tiež strašné. Či už fyzické, alebo psychické.“

„A koľko ľudí sa s ním stretne!“

„Šialené!“

„Chúdence obete.“

Sú to fajn decká, myslia to dobre. Ale Marie zapochybuje, či vedia, o čom vlastne hovoria.

Keď boli v meste, kde Marie žije, pred rokmi vytunelované dva podniky, o prácu prišli stovky ľudí, najmä mužov. Manželia Mariiných kamarátok a známych zostali celé týždne a mesiace doma. Nikto a nič ich nepripravilo na túto novú žalostnú rolu. Celý dovtedajší život boli presvedčení o svojej nenahraditeľnosti, boli si istí svojím miestom vo svete. Teraz si pripadali, akoby im niečo náhle podrazilo nohy a oni sa nedokázali postaviť. Svoju štipľavú neúžitocnosť riedili pivom a zlosť smerovali k svojim manželkám a deťom, pretože nikto iný nebol poruke. V tomto mode vytrvali aj potom, čo si nejakú prácu – často horšie platenú než predošlú – nakoniec zohnali. V momente, ako sa všetka ich zlosť vyhrnula von, už ju nebolo možné zatlačiť naspäť.

Len málo žien od takých mužov nadobro odišlo. Niektoré sa na čas odsťahovali, ale potom sa opäť vrátili. Odísť nebolo nikdy také jednoduché, akoby sa mohlo na prvý pohľad zdať, stále tu bola prítomná zásadná otázka peňazí, bývania a potom tiež silná, nekompromisná hrdosť, ktorá nedovoľovala, aby sa do domácich záležitostí plietol niekto cudzí. Niektoré zo žien by pravdepodobne rozčúlilo, keby počuli, že o nich niekto hovorí ako o obetiach. Mnohé z nich by omnoho viac ocenili, keby nebolo také pekelné ťažké zohnať slušne platenú prácu, na ktorú by sa dalo spoľahnúť.

„Podľa mňa by pomohlo, keby sme dali tým, čo si prostitúciou privyrábajú, najavo, že ich nikto nesúdi. Že chápeme, v akej ťažkej situácii sú,“ vysvetľuje svetlovláska a zažmurká pritom na Mariu, akoby žiadala o jej súhlas. A v tom momente Marie otvorí ústa. Nemá v úmysle prehovoriť, ale slová si samé nájdu cestu von.

„Nikto nechce, aby ho ostatní ľutovali,“ namietne a jej hlas znie tak hlasno a rozhodne, až sa ho sama zľakne.

„Nehovoríme predsa o ľútosti,“ usmeje sa svetlovláska, akoby Marie prepočula dôležitú informáciu, ktorú jej ona ochotne pripomína. „Tu ide o pochopenie.“

„Áno, ale to skoro nikto nedokáže. Omnoho ľahšie je tváriť sa súciteľne ako teraz my tu – to nič nestojí.“

„Myslíte si, že to vždy takto dopadne? Súcitné drísty a nič z toho?“ spýta sa žena, ktorá celý rozhovor začala.

„Vždy nie, ale...“

„Ale?“

„Ale nakoniec zostane človek aj tak na všetko sám.“

Rozhostí sa ticho. Všetci sa dívajú pred seba, akoby sa ich zne-
nazdania zmocnili rozpaky.

„O čom sa to tu bavíte?“

Odrazu sa nad stolom objaví Róza, ružolíca a usmievavá. Nikomu sa nechce odpovedať a ona zvažnie.

„Mám odísť?“ spýta sa a v hlase jej znie urazenosť, ktorá je hraná iba sčasti.

„Nie, nie, vôbec!“ ozve sa niekoľko ľudí naraz. „Prisadni si k nám!“

Róze je však jasné, že sa tu odohralo niečo, o čom nemá vedieť. Blúdi pohľadom z jednej tváre na druhú, akoby pátrala po akejkoľvek nápovedi, a nakoniec sa prísne zastaví pri tej matkinej.

„Nešla by si sa so mnou pozrieť, či už nie je hotové mäso, mami?“

A Marie nemá na výber. Nasleduje dcéru ku grilu. Róza ide o krok pred ňou a potom sa v jednom momente prudko otočí a pristúpi

k matke tak blízko, až sa im dotknú ramená. Nejaký náhodný svedok by si to azda mohol vykladať ako výraz zomknutia a blízkosti, ale Marie vie, že to Róza robí preto, aby ich nikto nepočul.

„Čo ste to tam riešili?“

„O nič nešlo,“ usmeje sa Marie. „Iba prišla reč na... na ženské, čo zarábajú inak, než je obvyklé.“

„Aké ženské?“

„Napríklad... napríklad prostitútky.“

„Nijak si to nekomentovala, však?“ Róza má v očiach úpenlivú prosbu.

„Mne sa len zdalo, že keď tam hovorili o pochopení, tak to brali veľmi... ja neviem... blahosklonne?“

Róza sa zhlboka nadýchne, akoby sa snažila pripraviť sa na nevyhnutne sa blížiacu tragédiu.

„Takže, čo si *presne* povedala?“

„Že... že človek zostane nakoniec vždy na všetko sám.“

Róza bolestne privrie oči.

„Musela si sa začať zase ľutovať?“

„Čože?“ žasne Marie.

„Asi sa budeš čudovať, mami, ale nie každá téma sa ťa osobne týka.“

„Ja som predsa nič zlé neurobila!“ bráni sa Marie. „Iba som povedala svoj názor.“

„Dúfala som,“ pokračuje Róza ticho a naliehavo, „že to bude pekný deň, ktorý si všetci v pokoji užijeme.“

„Veď je! Všetci sa dobre bavia! Určite som ťa nijako neznemožnila. Tvoji kamaráti sú veľmi milí, a keby si pomysleli, že som stará a hlúpa, tak to s tebou predsa nijako nesúvisí. Nemusíš sa tým trápiť.“

Mariu pália oči a rýchlo sa jej do nich nahrnú slzy.

„To nie,“ zaúpie Róza zdesene. „Dnes to fakt nie je o tebe, mami. Pochop to, prosím.“

Marie prikývne.

„Zvládneš to?“

„Á-áno,“ hlesne. „Za chvíľu to bude opäť dobré.“

Róza prikývne a chvatne odíde. Marie zostáva stáť pri pomaly sa otáčajúcom prasiatku, ktoré prestáva vyzeráť ako zviera, čo by mohlo hostí nevhodne rozrušiť, a stáva sa tým, čo sa od neho požaduje – kusom poslušnej hmoty.

„Ste v poriadku?“ ozve sa Marii za chrbtom.

Otočí sa. Stojí za ňou starší muž, ktorého pred pár hodinami videla v kruhu Štěpánovej rodiny – jeho dedko. Díva sa na ňu zvedavo a starostlivo, modré oči doširoka otvorené.

„Nechcete, aby som vám priniesol niečo na pitie alebo zjedenie? Zrazu ste hrozne zbledli... Hneď som si to všimol.“

Marie pokrúti hlavou.

„Vďaka, ale nič mi nie je. Iba... iba...“

Chce sformulovať malú prijateľnú lož o tom, že sa jej zatočila hlava alebo že sa jej na chvíľu vytvorili pred očami kruhy, hrdlo sa jej však náhle upchá potlačenými vzlykmi. Marie v tú chvíľu úplne onemie a iba naprázdno lapá ústami. Štěpánov dedko ju jemne uchopí pod pažou.

„Nechcete sa ísť na chvíľu prejsť okolo rybníka?“

Marie krátko prikývne, na nič viac sa nezmôže.

„Takto večer je naň krásny pohľad. Niektoré stromy sa skláňajú až celkom k hladine. Niečo také som už dlho nevidel.“